

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นชาวพุทธ แม้จะได้ศึกษาคำสอนในทางพระพุทธศาสนามาพอสมควร แต่ก็มีหลายประเด็นที่ทำให้ผู้วิจัยมีปัญหามือเหมือนกับชาวพุทธหลายคน นั่นก็คือ มีความรู้ไม่ชัดเจนว่า มนุษย์เกิดขึ้นมาได้อย่างไร และมีคำสอนใดบ้าง ที่แสดงความเกิดขึ้นของมนุษย์ไว้อย่างชัดเจนหรือไม่ ในคัมภีร์ที่สำคัญของพระพุทธศาสนา

การไม่รู้ชัดเจนในประเด็นดังกล่าวมานี้ หากไม่มีการทำให้ชัดเจนขึ้น อาจนำไปสู่ความลังเลสงสัยอย่างไม่มีที่สิ้นสุด จนทำให้ชาวพุทธมีศรัทธาคลอนแคลนได้ ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นนักศึกษาวិชาการทางพระพุทธศาสนาผู้หนึ่ง จึงมีความต้องการที่จะศึกษาเพื่อทำให้เกิดความชัดเจนในประเด็นดังกล่าวมานี้อย่างแรงกล้า เพราะนอกจากจะทำให้ตนเอง คลายความลังเลสงสัยแล้ว ก็ยังอาจจะช่วยให้ชาวพุทธบุคคลอื่น ๆ ที่ได้ศึกษางานชิ้นนี้ของผู้วิจัย จะได้รับอานิสงส์คือ ความหายสงสัยได้ไปด้วย

พระพุทธศาสนาเชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด และพระพุทธองค์ก็ตรัสเรื่องปฏิจสมุปบาท อันเป็นหัวใจของพุทธศาสนา ซึ่งว่าด้วยเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดที่นับเนื่องอยู่ในหลักธรรมข้อนี้ด้วย เพื่อชี้ให้เห็นว่าชีวิตที่ยังไม่สิ้นกิเลส นั้นจำต้องเวียนว่ายตายเกิดอีกไม่รู้จบสิ้น ทรงอาศัยพระมหากรุณาธิคุณโปรดมวลมนุษย์ ให้รู้ให้เข้าใจถึงคุณค่าและความยากลำบากของการเกิดเป็นมนุษย์ ตั้งแต่สมัยที่พระองค์ยังทรงพระชนม์จนกระทั่งพระองค์ทรงดับขันธปรินิพพาน มวลมนุษย์ผู้ไม่รู้แจ้งในชีวิต ทั้งยังมีความเคลือบแคลงสงสัยในความเป็นมนุษย์อยู่มาก เช่นว่า ชีวิตมนุษย์นี้เกิดขึ้นมาจากอะไร เกิดขึ้นได้อย่างไร อะไรทำให้เกิดเป็นมนุษย์ เพราะอะไรจึงเกิด ปัญหาเหล่านี้มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล จนกระทั่งถึงปัจจุบันก็ยังคงเป็นประเด็นที่ถกเถียงกันอยู่ไม่รู้จบ แม้วิทยาศาสตร์ได้ทำการทดลองถึงเหตุปัจจัยแห่งการเกิด แต่ก็ยังไม่ได้คำตอบที่จะทำให้ความสงสัยหมดลงไป มีเพียงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์เดียวเท่านั้นที่ทรงทราบถึงเหตุปัจจัยเหล่านี้

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผลของการวิจัยเรื่องนี้ จะนำไปใช้ในการตอบปัญหาเกี่ยวกับความเป็นมาของมนุษย์ในทางวิชาการได้ และน่าจะช่วยส่งเสริมศรัทธาให้กับผู้ที่ศึกษาเรื่องนี้แล้วเกิดศรัทธาความเชื่อในคำสอนอันเกิดจากพระปัญญาคุณ ความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้ามั่นคงยิ่งขึ้น

ดังนี้ ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ผู้วิจัยจึงตัดสินใจทำการวิจัย เรื่องกำเนิดและพัฒนาของมนุษย์ในพระสุตตันตปิฎกนี้ เพราะเป็นประเด็นที่น่าสนใจและสามารถนำไปชี้แจงต่อผู้ที่สนใจในโอกาสต่อไปได้

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษามนุษย์ในพระสุตตันตปิฎก
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษากำเนิดของมนุษย์ในพระสุตตันตปิฎก
- ๑.๒.๓ เพื่อศึกษาพัฒนาการของมนุษย์ในพระสุตตันตปิฎก

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Documentary Research) ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับพระคัมภีร์ไตรปิฎก เกี่ยวกับมนุษย์ในพระสุตตันตปิฎก เกี่ยวกับกำเนิดของมนุษย์ในพระสุตตันตปิฎก และเกี่ยวกับพัฒนาการของมนุษย์ในพระสุตตันตปิฎก

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๔.๑ มนุษย์ในพระสุตตันตปิฎก
- ๑.๔.๒ กำเนิดของมนุษย์ในพระสุตตันตปิฎก
- ๑.๔.๓ พัฒนาการของมนุษย์ในพระสุตตันตปิฎก

๑.๕ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ มนุษย์ หมายถึงผู้มีจิตใจสูง มีคุณธรรมความเป็นมนุษย์ รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้ดี รู้ชั่ว รู้จักประโยชน์และมีใช้ประโยชน์

๑.๕.๒ กำเนิด หมายถึงการเกิดจากครรภ์ของมารดา เรียกว่า “ชลาพุชโยนิ”

๑.๕.๓ กำเนิด ๔ หมายถึง ลักษณะการกำเนิดของสัตว์ทุกชนิดที่มีอยู่ในโลก มีด้วยกัน ๔ ชนิดคือ กำเนิดอณูหะ กำเนิดชลาพุหะ กำเนิดสังเสทหะ และกำเนิดโอปปาติกะ

๑.๕.๔ การสืบพันธุ์ หมายถึง กระบวนการที่ตอบสนองความต้องการทางเพศที่เป็นไปโดยธรรมชาติของมนุษย์ทั้งเพศชายและเพศหญิง เพื่อให้กำเนิดมนุษย์หรือทารก เป็นการถ่ายทอดลักษณะของพ่อและแม่ไปสู่ลูก และเพื่อดำรงรักษาเผ่าพันธุ์มนุษย์ให้คงอยู่ต่อไปไม่ให้สูญพันธุ์

๑.๕.๕ คันธัพพะ หมายถึง สัตว์ที่ลงมาเกิดในครรภ์ของมารดา หรือวิญญาณที่มาถือปฏิสนธิในครรภ์ของมารดา

๑.๕.๖ พัฒนาการของมนุษย์ หมายถึง พัฒนาการสัตว์ที่เกิดในครรภ์ที่เรียกว่า “ชลาพุชะ” ปรากฏในคัมภีร์สังยุตตนิกายสคาถวรรค อินทกสูตรว่า รูปนี้เป็นกละก่อน จากกละเป็นอัมพุทะ จากอัมพุทะเป็นเปลี จากเปลีเป็นฉนะ

๑.๕.๗ พระสูตรตันตปิฎก หมายถึงพระคัมภีร์ที่บันทึกและรวบรวมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ในส่วนที่เป็นข้อปฏิบัติ ที่เรียกว่า “ธรรม” มี ๒๑,๐๐๐ พระธรรมขันธ์

๑.๖ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๖.๑ พระครูโสภณปริยัติยาทร ได้กล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์ “การศึกษาวิเคราะห์ความคิดเรื่องจักรวาลวิทยาในพุทธปรัชญาเถรวาท” ว่า ชีวิตของมนุษย์มีส่วนประกอบที่สำคัญ ๒ ส่วน คือ กายและจิต กายอันเป็นรูปธรรมอย่างหนึ่ง และจิตอันเป็นฝ่ายนามธรรมอย่างหนึ่ง ทั้งกายและจิตได้อาศัยกันและกัน ทำหน้าที่เพื่อดำเนินชีวิตต่อไปจนกว่าจะแตกดับ มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ เป็นผู้ที่เกิดขึ้นและเติบโตตามอำนาจกฎแห่งเหตุผล คือมีเหตุมีปัจจัย อาศัยเหตุและปัจจัยปรุงแต่ง^๑

๑.๖.๒ ผศ.ร.ท.ดร.บรรจบ บรรณรุจิ ได้กล่าวไว้ในหนังสือปฏิจางสมุปบาทว่า ในพระไตรปิฎกกล่าวถึงการเกิดของมนุษย์ ประกอบด้วยองค์ ๓ คือ ๑) บิดามารดาอยู่ร่วมกัน มีเพศสัมพันธ์กัน ๒) มารดาอยู่ในวัยยังมีระดู ๓) มีคันธัพพะมาปรากฏในครรภ์มารดา คันธัพพะคือมนุษย์ เทวดา เปรต หรือสัตว์นรก ที่ตายแล้วหรือจุติแล้วมาเกิด^๒

๑.๖.๓ นางสาวกัญญา สรคุณากร ได้กล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์ “ศึกษาการพัฒนาคนมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาเถรวาท” ว่า “มนุษย์” ตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก หมายถึงจิตดวงแรกที่ปรากฏขึ้นในครรภ์มารดาจนถึงตาย หมายความว่าตั้งแต่จิตถือปฏิสนธิในครรภ์มารดาจนเจริญเติบโตคลอดออกมาเป็นทารก เติบโตเป็นเด็ก เป็นผู้ใหญ่ และแก่ชรา ดาไปนี้

^๑พระครูโสภณปริยัติยาทร (เชื้อม ชินวโส (สอนรอด), “การศึกษาวิเคราะห์ความคิดเรื่องจักรวาลวิทยาในพุทธปรัชญาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๖๓.

^๒บรรจบ บรรณรุจิ, ปฏิจางสมุปบาท, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๑๒๐.

คือมนุษย์ นอกจากนี้พระพุทธรูปศาสนากำหนดว่า รูปนามที่เป็นร่างกายของมนุษย์ก่อตัวขึ้นจาก วิญญาณ^๓

๑.๖.๔ อรกมล เกตุมาลา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดและคำสอนเรื่อง กรรมกับการเกิดในพระพุทธศาสนาเถรวาท” มีความว่า กระบวนการที่จะเกิดมาเป็นคน สัตว์หรือ เทวดาก็ด้วยอำนาจของกรรม หมายถึง กุศลกรรมและอกุศลกรรม การเป็นอยู่หรือกระบวนการแห่งความเป็นไปของสังสารวัฏมีธรรมชาติปรากฏขึ้น ด้วยการอิงอาศัยกันและดับไปด้วยเหตุปัจจัยที่ ประกอบด้วยองค์ ๓ คือ กิเลส กรรม และวิบาก เป็นสภาวะหมุนเวียนด้วยความเป็นทั้งเหตุและผล^๔

๑.๖.๕ พระมหาอุไร อาตปโก (มั่งมี) ได้กล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์ “การศึกษาวิเคราะห์ เรื่องโลกในทัศนะของพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท” ว่า โลก หมายถึง แผ่นดิน เป็นที่อยู่อาศัย หมู่ สัตว์ผู้อาศัย พระพุทธเจ้าตรัสเรื่องโลกไว้ ทรงเน้นถึงเรื่องโลกภายในมากกว่าโลกภายนอก กล่าวคือ ให้เรารู้จักโลกภายใน ซึ่งจะประโยชน์มากกว่าการรู้จักโลกภายนอก ถ้าทุกคนรู้จักเพียง โลกภายนอก แต่ไม่รู้จักโลกภายในจะทำให้เป็นคนหลงโลก^๕

๑.๖.๖ พระหมูน ปสนโน (นุกอง) ได้กล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์ “ศึกษาวิเคราะห์หมโน ทัศนเรื่องมนุษย์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท” ว่า มนุษย์สามารถประพฤติปฏิบัติตามและดำเนินชีวิต ในแนวทางที่ถูกต้องได้ หลักวิวัฒนาการ คำสอนเรื่องญาณวิทยาของมนุษย์ใน พระพุทธศาสนาเถรวาทนี้เป็นหลักความจริงตามธรรมชาติ ทำให้เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับมนุษย์ บทพิสูจน์ความจริงระหว่างวิทยาศาสตร์และพระพุทธศาสนามีความคล้ายคลึงกัน ถ้าบุคคลใดได้ ปฏิบัติตามด้วยความศรัทธาที่บริสุทธิ์ มีใจเป็นกลางในการศึกษา มีสติปัญญาสามารถพิจารณา ให้เห็นความจริง และเพื่อให้ได้ประโยชน์อย่างสูงสุดในกระบวนการศึกษาจักมีความสำเร็จ ทุกประการ^๖

^๓นางสาวกัญญา สรคุณกร, “ศึกษาการพัฒนามนุษย์ตามหลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๖๓.

^๔อรกมล เกตุมาลา, “การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดและคำสอนเรื่องกรรมกับการเกิดในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๒๑.

^๕พระมหาอุไร อาตปโก (มั่งมี), “การศึกษาวิเคราะห์เรื่องโลกในทัศนะของพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า (๑).

^๖พระหมูน ปสนโน (นุกอง), “ศึกษาวิเคราะห์หมโนทัศนเรื่องมนุษย์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ก.

๑.๖.๓ พระมหาอุทัย ฐิริเมธี ได้กล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์ “ศึกษาคุณค่าของการเกิดเป็นมนุษย์ในพระพุทธศาสนา” ว่า การเกิดเป็นมนุษย์อยู่ภายใต้กฎแห่งกรรมเป็นไปตาม กฎของกฎสมุปปาท และองค์ประกอบที่ทำให้การเกิดเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ประกอบด้วย ๓ ประการ คือ ๑) บิฑามารคามิเพสสัมพันธกัน ๒) มารดาอยู่ในวัยที่ยังมีระดู ๓) มีสัตว์มาเกิดในครรภ์มารดา คุณค่าของการเกิดเป็นมนุษย์นั้นพบว่า ศักยภาพแก่นแท้ของชีวิต หรือคุณความดีที่มีอยู่ในอรรถภาพของมนุษย์ที่สัมพันธ์กับภพภูมิ กาล สถานที่ดี มีผลต่อการเพิ่มพูนคุณค่าของความเป็นมนุษย์ในการสร้างคุณงามความดี สามารถบำเพ็ญบารมีเพื่อการพัฒนาประโยชน์ตนและผู้อื่น ชีวิตมนุษย์ที่มีคุณภาพต้องมีการพัฒนาทั้ง ๓ ด้านคือ กาย วาจา และใจ โดยอาศัยหลักธรรมในพระพุทธศาสนามีใครศึกษาเป็นแกนหลัก มีอริยมรรคมีองค์ ๘ เป็นกระบวนการขับเคลื่อนในการพัฒนาคุณค่าความเป็นมนุษย์ การบรรลุเป้าหมายสูงสุดคือพระนิพพาน^๖

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเอกสาร มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

- ๑.๗.๑ ศึกษา จากเอกสาร โดยอาศัยคัมภีร์ พระสูตรตันตปิฎก เป็นเอกสารหลัก ส่วน อรรถกถา ฎีกา เป็นเอกสารรอง และตำราทางวิชาการที่แต่งโดยผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเอกสารประกอบ
- ๑.๗.๒ ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับมนุษย์ในพระสูตรตันตปิฎก เกี่ยวกับกำเนิดของมนุษย์ในพระสูตรตันตปิฎก และพัฒนาการของมนุษย์ในพระสูตรตันตปิฎกมาจัดทำเป็นระบบ

๑.๗.๓ นำเสนอข้อมูลจากการวิจัยครั้งนี้ เพื่อประโยชน์แก่การศึกษาค้นคว้าของผู้สนใจต่อไป

๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ๑.๘.๑ ทำให้ทราบมนุษย์ในพระสูตรตันตปิฎก
- ๑.๘.๒ ทำให้ทราบกำเนิดของมนุษย์ในพระสูตรตันตปิฎก
- ๑.๘.๒ ทำให้ทราบพัฒนาการของมนุษย์ในพระสูตรตันตปิฎก

^๖พระมหาอุทัย ฐิริเมธี (ชะกิจ), “ศึกษาคุณค่าของการเกิดเป็นมนุษย์ในพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ก – ข.